

REFLECȚIILE UNUI CIOB DIN OGLINDĂ

Gruia NOVAC*

Key words: letter, reflections, mirror, Bârlad.

Fidelitatea scrisorilor nu este, nu poate fi o „problemă” falsă, prin **problemă** înțelegând nu truda unei rezolvări cu o soluție probabilă, ci faptul de viață – trăire sinceră sau fățarnică – în spatele căruia se află **oameni**.

În fiecare scrisoare se ascunde un trăitor în vremuri pe care le domină, impunând astfel direcții sociale sau principii morale, ori, din rațiuni varii, se lasă dominat și doar le mimează.

Dacă jurnalul poate fi construit, contrafăcut adică, **Scrisoarea** nu se poate sustrage intimității, contaminându-se de sinceritatea fără scăpare. Jurnalul e epidemic, scrisoarea e pandemică, pricină din care e așa de rară și, aparent, întâmplătoare.

Scrisoarea își are retorica ei proprie care nu se poate confunda, precum amprente. Gândul formulat, secvența relatată, umoarea mărturisită, apoftegma iscată, instinctualitatea, relele și mai puțin relele care înnegresc fila, graba sau paciența, odată puse pe hârtie și trimise cu celeritate sau cu îndoială destinatarului, rămân pure și intacte pentru un timp care poate însemna eternitate *and* efemeritate, jocul hazardului fiind, în acest caz, determinant. Și când colile nu se pierd, memoria omenirii se întrecește...

Ca acum, de pildă, când încerc să reînviez un moment dintr-un timp revolut.

Am în vedere un teanc de scrisori, ocazionale și ocazionate totdeauna de un anume „eveniment”. Unele chiar autocaricaturi, altele derapări elegante de la o implicare sugerată, dar refuzată cu trucată bunăvoință.

Zilele Culturale ale Bârladului s-au desfășurat, ca anul acesta de altfel, și într-o ediție din 1975 sau 1976. A doua, ori poate a treia. A participat, atunci, multă lume... bună, de la academicieni și universitari, până la generali, artiști și persoane cu îndeletniciri stimabile. Toți însă aveau calitatea de invitați ai urbei, niciunul fără vreo legătură, cât de firavă, cu orașul-gazdă!...

Săptămâna aceea de mai, când festivă, când adevărată, a nutrit impresii și trăiri omenești, care, raportate conjuncturii receptate individual, au conturat impresia generală de reușită. Festinul zilnic, dublat de o ospitalitate moldovenească, de care se apropie vertiginos destrămarea, a întărit numitorul comun, întâlnirea tovarășească, fără a impieta fundamental comandamentul ideatic al intenției spirituale roșii.

Mă întorc, deci, la misia mea de comentator al unor epistole cărora autorii nu le-au apărut intimitatea; dimpotrivă, au dorit, cu tot dinadinsul, să devină publice. E ceea ce se întâmplă acum, după atâtea decenii, pentru că, nu-i așa, niciodată nu-i prea târziu să descoperi admirația entuziastă față de niște „tovarăși” care înrămau cum se cuvine înțeleptele teze ale programului unic al unui partid... unic.

Am în față 27 de scrisori – mai lungi, mai scurte, mai migălite, mai grăbit elaborate, dar deferente – din mai toate însă nelipsind apelativul „tovarășe”, de la simpla formulă „Tovarășe Primar” (folosită de acad. Iorgu Iordan, de pildă) și până la „Mult stimat tovarășe Primar” (cum scrie prof. dr. doc. Virgil Nitzulescu). Câțiva doar au îndrăznit să reînvie apelativul burghez „Domnule”: C. D. Zeletin, Emilia Guțianu Alessandrescu și George Cocea. În rest!... Astfel s-au născut false majorități, numai așa explicându-ne promulgarea aberantului decret de excludere din vorbirea curentă a cuvântului „domnule”, păstrându-i-se numai calitatea ironică dintr-un context satiric...

Scrisorile, în totalitatea lor, merită lectură atentă. Simplitatea unora accentuează lipsa de profunzime a vremurilor acelora, prin aceasta fiind ele *accesibile* clasei „conducătoare” care chiar credea că ne duce spre visul cel visat. Entuziasmul mărturisit apare când și de la cine nu te aștepti. „...*Vă rog să mă credeți că atmosfera generală în care au decurs manifestările prevăzute*

* Profesor, Bârlad.

în programul de lucru, au fost pentru mine un stimulent, un adevărat tonic, care mi-au dat puteri pe care nu eram sigur că le voi avea când am plecat de-acasă” – scrie general (r) Gh. Negrescu, în 22 iunie 1975.

Alături de acceptarea imitației de a onora „Zilele”, generalul de Armată Rez. C. Vasiliu-Rășcanu își exprimă și o dorință mai... domestică... „Voesc a lua parte la toate manifestările și voi sta în Bârlad până la terminarea lor din seara de 31.V.1975. Ași (sic!) avea rugămintea de a dispune să mi se rezerve o cameră la hotelul din centrul orașului” – se scrie în epistola datată 15 mai 1975. General, ce mai!

Și ca să rămânem tot pe turelă, iată ce transferă hârtiei generalul maior (r) Costachi Mândru, în scrisoarea ajunsă la Bârlad în 5 iunie 1975, scrisă „cu prilejul vizitei de neuitat în orașul amintirilor din copilărie și prima tinerețe, ocazionată de «Zilele culturii bârlădene». Au fost zile de neuitat!” Și continuă emoționat: „La tandrețea vechilor aduceri aminte am adăugat acum zguduitorile impresii ale unei lumi noi, cu oameni și realizări care depășesc orice închipuire și care ne dau nouă vârstnicilor simțământul tonic că munca și lupta pe care le-am depus pe altarul Patriei, nu au fost zadarnice ci, dimpotrivă, au dat roade înmiite prin tot ce zămislește astăzi poporul nostru mare, unit și vrednic”. La toate aceste ditirambice adevăruri rostite cu sinceritate, adăugăm academicele urări „Cu salutări tovarășești” ale fostului ambasador la Moscova, distinsul Iorgu Iordan.

Finalul scrisorilor trebuia să impresioneze. „Primiți tovarășe Primar asigurarea distinselor mele sentimente”. Pe vremea aceea, probabil, vocativul între virgule nu făcea parte din deprinderile gramaticale ale „d-lui” prof. dr. George Theiler. Eram încă în 14 mai 1976!

Un alt fiu al „scumpelor noastre plaiuri care ne-au legănat copilăria” este prof. G. G. Ursu. „Mult stimat tovarășe Rugină”, începe domnia-sa scrisoarea din 28 iunie 1975. Spicuiesc din cuprins: „Ca soldat vechiu al gloriosului nostru partid, din 1944, mă bucură mult faptul că acest gest mărinimos (n.m. – i se trimiseseră, prin poștă, două fotografii, „simboluri evocatoare ale luminoaselor «Zile ale culturii bârlădene»”) vine din partea Comitetului municipal P.C.R. Bârlad care îndrumază și conduce noua înflorire a orașului meu natal”. Punct. Iar într-o altă misivă de mai târziu (5 oct. 1979), într-un P.S. oportun(ist) scrie: „Vă trimit, ca amintire, două poezii publicate în august 1979, în vara noastră fierbinte, în revista „Tomis”, între care un „Imn, dedicat partidului”, apoi alte poezii în „România literară 1977”. Lângă suavul, deși simplu, vers „Întârziiem iubind, întârziiem” (incipit și final de rondel), găsesc și nesincerele, prin opulența stilistică, versuri, precum: „Partid iubit, suntem pe veci ai tăi,/N-avem destule flori să te-ncunune.”

Laș și oportunist, asemenea majorității intelectualilor de-atunci și de-aiurea. Cuminte și disciplinat, profesorul Ursu trebuie înțeles și iertat. Dar cine știe adevărul?!

În alte scrisori, la fel, mulțumiri și aprecieri. Prof. Ioan Barbălat mulțumește „din suflet pentru deosebita grijă pe care ați avut-o pentru noi toți, invitații orașului nostru drag”. Prof. univ. George Cocea, nesfiiindu-se să scrie „Dragă domnule Rugină”, sintetizează „întâmplarea” expediind-o cu celeritate: „Vă mulțumesc din toată inima pentru amabilitatea Dvs., am fost încântat de primire”. Și chiar conchide: „Aduug biletul de tren și vă aștept cu multă plăcere la București, mă voi interesa «serios...» de băiatul matală”. Ca să vezi! Și pe-atunci, ca și azi.

Câțiva au refuzat invitația, regretând amarnic și „găsind” motivări. „Sunt dezolat că nu-i pot da curs” – se lamentează prof. dr. Gh. Platon, în timp ce scriitorul Vasile Damaschin e și mai... îndurerat. „Dacă aș fi găsit o posibilitate, vă rog să mă credeți că aș fi preferat să fiu în mijlocul dvs., al Bârladului nostru. Programul, pe care l-am parcurs cu atenție și încântare, reflectă o muncă asiduă și de calitate, pentru care vă felicit călduros” (14 mai 1975). „Îmi rămâne doar dorința vie de a vă transmite sincerele mele urări pentru deplin succes” – scrie prof. Iulian Gavăt, m.c. al Acad. R.S.R.

Prof. V. Cerchez e mai tranșant, „fiind reținut în București de ocupațiunile mele”. Dr. P. Tonitza, fiul marelui pictor, deși recunoaște „spre rușinea mea – încă n-am fost (la Bârlad – n.n.) niciodată, deși sunt legat de el prin amintirea tatălui meu”, se scuză „odată cu respectul și considerația ce vă port”, aflându-se în „imposibilitatea de a participa la aceste frumoase festivități”. E adevărat, Craiova era departe și atunci, în 18 mai 1975!!

„Împrejurări cu totul neprevăzute” invocă „al dvs. devotat” Al. Tutoveanu, dar artista lirică

Emilia Guțianu Alessandrescu e mai sinceră: „*în primele zile ale lunii iunie plec într-o excursie în țările scandinave*”, dar, mai adaugă doamna, „*m-am bucurat mult citind despre bogata activitate a bătrânului Bârlad. Voi veni în orașul copilăriei mele cât voi putea mai curând, după reîntoarcerea mea intenționez să donez câteva tablouri pinacotecii ce desigur se găsește în orașul dv., sau mai bine zis «al nostru»*”.

Era în mai 1975. N-a mai venit niciodată. O fi donat vreodată ceva?

Am citit uimit și interesat corespondența pe care am evocat-o. Ca unul care am trăit vremurile acelea, ba pe cei amintiți i-am și cunoscut în bună parte, uimirea de-acum era **atunci** un fel de încântare. Și-mi era ciudă că nu prea eram luat în seamă, deși mă învârteam pe lângă ei. Funcție n-aveam, iar inteligența putea deveni un fel de competență numai dacă aveai un „scaun” pe la partid, pe la tineretul comunist și, rar, pe la sindicat... Aveam memorie însă. Și când mi-a intrat în mână teancul de epistole, mi-a stimulat-o. Dintr-odată totul îmi era clar. Trăisem fals, dar nu știusem asta. Oamenii din corespondență disimulau conștient, iar destui credeau în ceea ce se realiza și participau cu entuziasm la „evenimente”. Eu însumi eram adesea unul dintre ei.

Acum mă uit în oglindă și mă minunez. Și mă revolt. Și-mi epuizez calmul. Pumnul meu sparge oglinda în zeci, sute de cioburi. Ca-ntr-un coșmar, imaginea din oglindă s-a multiplicat de-atâtea ori câte cioburi existau...

Am ridicat unul și m-am privit. Mai liniștit. Și mi-am amintit la fel de bine totul. N-am uitat nimic și mă felicit pentru asta. Reflecția imediată care se conturează e ca o anadiploză: **cine știe, știe!**

Și continuu să reflectez, pentru ca nepoatele mele chiar să știe și să învețe. Din experiențele noastre (și) trecute. Mai ales că mi s-a revelat adevărul că proverbul cu ulciorul care nu merge de multe ori la apă poate avea (și are) conotații mult mai proaspete decât cele primare...

LES RÉFLEXIONS D'UN ÉCLAT DE MIRROIR

La fidélité des lettres n'est pas, ne peut pas être un faux "problème", et quand on dit **problème**, on ne pensé pas à l'effort de trouver une solution probable, mais au fait de la vie - sentiment sincère ou hypocrite - derrière lequel se trouvent **des personnes**.

La lettre a sa propre rhétorique inconfondable, comme les empreintes digitales. La pensée formulée, la séquence relatée, l'humeur avouée, les choses mauvaises et moins mauvaises qui noircissent la feuille, la hate ou la patience, une fois mises sur le papier et envoyées au destinataire, restent pures et intactes pour un temps qui peut signifier éternité et éphémérité, le jeu du hasard étant, dans ce cas, déterminant. Et quand les feuilles ne se perdent pas, la mémoire de l'humanité s'enrichit.

Le texte se réfère à des lettres signées par C. Vasiliu Rășcanu, Costachi Mândru, G. G. Ursu, George Cocea, Vasile Damaschin, V. Cerchez, P. Tonitza, Al. Tutoveanu, Emilia Guțianu Alessandrescu.

Prof. Univ. George Cocea
Strada Aviator Hiescu 11
Sect 1. 2 Junie

Dragă domniule Rugină,
Vă mulțumesc din toată inima
pentru amabilitatea S^v, am fost
incântat de primire.
Acum biletul de tren
mi va aștepta cu multă plăcere
la București, mă voi interesa
„serios” de viața mamei.

Cu toată afectiunea

G. D. Cocea

Scrisoarea trimisă lui V. Rugină (din Bârlad), de către prof. univ. George Cocea.